

Sygn. akt I ACa 391/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Tadeusz Nowakowski (spr.)
Sędziowie:	SSA Aleksandra Marszałek SSA Anna Guzińska
Protokolant:	Katarzyna Rzepecka

po rozpoznaniu w dniu 21 maja 2014 r. we Wrocławiu na rozprawie

sprawy z powództwa **D. S.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego we W.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu

z dnia 15 listopada 2013 r. sygn. akt I C 86/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 5.400 zł kosztów postępowania apelacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo D. S. skierowane przeciwko Skarbowi Państwa Sądowi Okręgowemu we W. o zapłatę kwoty 6.000.000 zł tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania w związku ze szkodą wyrządzoną powodowi wskutek zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszonej, w sytuacji gdy przyczyną tej decyzji był fakt prowadzenia przeciwko powodowi postępowania karnego i brak prawomocnego skazania za ten czyn. Nadto Sąd Okręgowy obciążył powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania w kwocie 7.200 zł na rzecz Prokuratorii Generalnej, a kosztami sądowymi obciążył Skarb Państwa.

Podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku stanowiło ustalenie przez

Sąd I instancji, iż wyrokiem z dnia 06.05.2009 r. w sprawie III K 91/07,

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wymierzył mu karę łączną 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 5 lat.

Postanowieniem z dnia 22.06.2011 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu (Wzaw 17/09) zarządził wykonanie powyższej kary z uwagi na rażące naruszenia porządku prawnego przez powoda. Podstawę tej oceny stanowiła okoliczność, iż powód był tymczasowo aresztowany i skierowano przeciwko niemu dwa akty oskarżenia do Sądu Okręgowego w Poznaniu, dodatkowo przeciwko niemu w tym czasie toczyły się trzy inne postępowania przed Sądami Rejonowymi. Na ocenę zachowania powoda jako rażąco naruszającego porządek prawny wpływ miała również treść wywiadów środowiskowych, z których wynika, że w miejscu zamieszkania posiada opinię negatywną. Na powyższe postanowienie obrońca powoda wniósł zażalenie, w wyniku rozpoznania którego Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 08.08.2011 r., II AKzw 748/11, utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Sąd Okręgowy ustalił także, że 21.03.2013 r. powód wystąpił do Sądu Okręgowego w Poznaniu z pozwem o zasądzenie 1.000.000 zł (500.000 zł odszkodowania i 500.000 zł zadośćuczynienia) oraz o przeproszenie w związku z zarządzeniem przez Sąd Okręgowy wykonania kary pozbawienia wolności. Pismo to, uznane za wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie, zostało przekazane Sadowi Okręgowemu we Wrocławiu, który wyrokiem z dnia 07.11.2013 r., III Ko 211/13, wniosek ten oddalił.

W świetle powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał powództwo za niezasadne. Przede wszystkim Sąd ten wskazał, że podstawę żądania

powoda stanowi art. 417¹ § 2 k.c. W tych okolicznościach powód winien najpierw uzyskać orzeczenie stwierdzające niezgodność z prawem kwestionowanego przezeń orzeczenia, czym nie dysponuje. Powód nie wykazał, by podjął czynności zmierzające do podważenia prawomocnego orzeczenia Sądu Okręgowego oraz Sądu Apelacyjnego w sposób zmierzający do stwierdzenia ich niezgodności z prawem, a więc aby wystąpił do Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich o złożenie kasacji na jego korzyść.

Niezależnie od tego Sąd Okręgowy uznał, że nieuzasadnione jest twierdzenie powoda, iż postanowienie z dnia 22.06.2011 r. jest niezgodne z prawem. Mając na uwadze wykładnię art. 75 § 3 k.k. Sąd Okręgowy uznał, że podstawą zarządzenia wykonania kary może być każde stwierdzenie przez sąd naruszenia przez skazanego porządku prawnego, co zostało ustalone. Przy tych ustaleniach mógł kierować się także opiniami i wynikami wywiadu środowiskowego, które prowadzą do przekonania, iż powód uchybia regułom porządku prawnego.

W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności wobec powoda nie może stanowić źródła szkody.

Od wyroku apelację wywiódł powód. Zaskarżając go w całości, wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa. Orzeczeniu temu zarzucił błędną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego i przyjęcie, że powód nie wykazał przesłanek uzasadniających zasądzenie na jego rzecz odszkodowania i zadośćuczynienia, podczas gdy z twierdzeń powoda i złożonych dokumentów okoliczności takie wynikają. W uzasadnieniu skarżący powtórzył prezentowaną w toku całego procesu argumentację, zgodnie z którą warunkiem zarządzenia wykonania kary jest rażące naruszenie przez skazanego porządku prawnego, pod warunkiem, iż zostało ono stwierdzone prawomocnym wyrokiem skazującym.

W przeciwnym razie obowiązująca zasada domniemania niewinności nie pozwala wyciągać wobec takiej osoby negatywnych skutków prawnych z faktu prowadzenia przeciwko takiej osobie postępowania.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest pozbawiona uzasadnionych podstaw i z tej przyczyny podlega oddaleniu.

Zwrócić na wstępie należy uwagę, że powód we wniesionej apelacji zakwestionował wyłącznie błędną ocenę materiału dowodowego przez

Sąd I instancji, wskutek czego roszczenie jego ocenił jako bezzasadne. Owej błędnej oceny powód upatrywał w nieuwzględnieniu przez ten Sąd faktu, iż w dacie wydania orzeczenia w przedmiocie zarządzenia wykonania kary 1 roku i 8 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem z dnia 6.05.2009 r. w sprawie

III K 91/07, przeciwko powodowi wprawdzie toczyły się postępowania karne, jednak w tamtym czasie nie został jeszcze prawomocnie skazany. Argumentacja powoda zasadzała się bowiem na założeniu, iż o ile zgodnie z art. 75 § 3 k.k. postawą

do fakultatywnego zarządzenia wykonania kary, jest rażące naruszenie porządku prawnego przez skazanego, w szczególności popełnienie w tym czasie przestępstwa, to dla stwierdzenia popełnienia przestępstwa, konieczne jest przypisanie go skazanemu w formie orzeczenia, choćby o warunkowym umorzeniu postępowania.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu orzeczeniem z dnia 22.06.2011 r.

(III K 91/07, Wzaw 17/09) odmiennie od powoda przyjął, iż pojęcie „rażącego naruszenia porządku prawnego”, które uzasadnia zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności należy rozumieć także takie zachowania skazanego, które

nie są przestępstwem, tym bardziej podstawę zarządzenia wykonania kary może stanowić fakt popełnienia innego przestępstwa, za które dana osoba nie została jeszcze prawomocnie skazana.

W świetle tak skonstruowanego zarzutu Sąd Apelacyjny nie uwzględnił apelacji powoda. Dokonując analizy całokształtu zgromadzonego materiału dowodowego należy podzielić stanowisko Sądu Okręgowego, zgodnie z którym powód nie wykazał, aby działanie pozwanego było bezprawne, a tym samym nie wykazał przesłanek jego odpowiedzialności odszkodowawczej.

Przed przystąpieniem do dalszych rozważań Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że w okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy podstawę rozstrzygnięcia stanowić mógł jedynie art. 417 k.c., a nie art. 417¹ k.c. Wprawdzie od chwili wejścia

w życie art. 417¹ § 2 k.c., przepis ten, a nie art. 417 k.c., co do zasady ma zastosowanie do odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone wydaniem prawomocnego orzeczenia. Z uwagi jednak na wymóg uzyskania tzw. prejudykatu stwierdzającego niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia stanowiącego źródło szkody i brak przepisów przewidujących postępowanie

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnych orzeczeń wydanych w sprawach karnych, innych niż przewidziane w art. 552 k.p.k., do odpowiedzialności Skarbu Państwa ma zastosowanie art. 417 k.c. (tak SN w wyroku z dnia 13 czerwca 2013, V CSK 348/12, www.sn.pl). Jak wskazywano w judykaturze, nie można przyjąć, że tylko ze względu na brak postępowania prejudycjalnego, poszkodowany pozbawiony jest możliwości uzyskania odszkodowania za wydanie niezgodnego

z prawem prawomocnego orzeczenia (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2011 r. I CSK 684/10, niepubl.). W konsekwencji w opisanych stanach faktycznych podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa stanowi przepis

art. 417 § 1 k.c. i sąd cywilny w sprawie odszkodowawczej samodzielnie bada i ustala, czy wydane w sprawie karnej orzeczenie, wskazywane przez powoda jako przyczynę szkody, jest zgodne z prawem czy bezprawne (tak Sąd Najwyższy

w wyrokach z dnia 17 lutego 2011 r. IV CSK 290/10 i z dnia 5 października 2012 r.

IV CSK 165/12, niepubl.).

Zważyć wreszcie należy, że w rozpoznawanej sprawie nie znajdzie zastosowania art. 424^{1b} k.p.c., zgodnie z którym w wypadku orzeczeń, od których skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała

z przysługujących jej środków prawnych. Przepis ten dotyczący jedynie prawomocnych orzeczeń wydanych w sprawach cywilnych, nie jest zatem „przepisem odrębnym” - w rozumieniu art. 417¹ § 2 k.c. - wyłączającym konieczność uzyskania prejudykatu w odniesieniu do prawomocnych orzeczeń karnych. Nie ma więc nadal podstaw do stosowania art. 417¹ § 2 k.c. do roszczenia o odszkodowanie za szkodę wyrządzoną przez wydanie w postępowaniu karnym prawomocnego orzeczenia innego aniżeli wskazane w art. 552 k.p.k.

Reasumując w rozpoznawanej sprawie do odpowiedzialności za szkodę wywołaną przez wydanie orzeczenia w przedmiocie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej z warunkowym zawieszeniem ma zastosowanie przepis art. 417 § 1 k.c., a nie przepis art. 417¹ § 2 k.c., jak przyjął Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku. W tym miejscu wskazać także należy, że podstawy bezprawnego działania pozwanego należy poszukiwać nie wyłącznie w orzeczeniu Sadu Okręgowego zarządzające wykonanie wobec powoda kary pozbawienia wolności, ale również w postanowieniu Sądu Apelacyjnego z dnia 8.08.2011 r., utrzymującym je w mocy.

Ocena zasadności roszczenia powoda zależała zatem od wykazania przezeń bezprawności działania pozwanego, o istnieniu której można byłoby mówić wówczas gdyby wskazane wyżej orzeczenia były niezgodne z prawem, posilując się przy tej ocenie rozumieniem na gruncie prawa karnego określonego przepisu i jego stosowania. W tym miejscu także wskazać należy – co zresztą słusznie zauważył Sąd Okręgowy - iż dokonując oceny niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu karnego, sąd cywilny powinien dokonać jej według takich samych zasad, jakie stosuje Sąd Najwyższy przy ocenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w postępowaniu prejudycjalnym przewidzianym

w art. 424¹ k.p.c. i następnie. W takiej sytuacji pojęcie „niezgodności z prawem” orzeczenia ma suwerenne i autonomiczne znaczenie zdeterminowane przez istotę władzy sądowniczej i niezawisłości sędziowskiej, a w szczególności przez przyznanie sądom szerokiego zakresu swobody orzeczniczej przy wykładni i stosowaniu prawa. W konsekwencji orzeczeniem niezgodnym z prawem jest tylko takie orzeczenie sądu, które jest sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami orzeczniczymi lub wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni czy oczywiście niewłaściwego stosowania prawa (tak też między innymi orzeczenia z dnia 7 lipca 2006 r. I CNP 33/06, OSNC 2007/2/35, z dnia 4 stycznia 2007 r. V CNP 132/06, OSNC 2007/11/174 i z dnia 9 lutego 2010 r. I BU 9/09, niepubl.).

W świetle powyższego stanąć należy na stanowisku, iż Sąd Okręgowy ocenę tę przeprowadził, uznając ostatecznie, iż kwestionowane przez powoda orzeczenie było zgodne z prawem. Sąd Okręgowy powołał się bowiem na dominujący w judykaturze oraz doktrynie pogląd, zgodnie z którym podstawa fakultatywnego zarządzenia wykonania kary określona w pkt 1 art. 75 § 3 k.k. odnosi się do naruszenie przepisów różnych dziedzin prawa (prawa wykroczeń, prawa rodzinnego i opiekuńczego i in.), byleby tylko było ono rażące. Przepis wskazuje, że w szczególności rażącym naruszeniem porządku prawnego jest popełnienie innego przestępstwa. Jak wskazuje się w doktrynie ustawodawca, posługując się określeniem „inne” nie wskazuje na inne przestępstwo, ale o brak prawomocnego skazania w warunkach określonych tym przepisem. Oczekiwanie by inne przestępstwo było stwierdzone prawomocnym orzeczeniem sądu (czego oczekuje powód powołując się na pogląd A. Zolla), tworzyłoby nielogiczną konsekwencję większego wymagania co do tego przejawu naruszania porządku prawnego niż w stosunku do innych przejawów, które nie muszą być stwierdzone prawomocnym wyrokiem (tak również R. Góral, Komentarz, s. 151, A. Marek, Kodeks karny. Komentarz, Lex 2010, komentarz do art. 75 k.k.). W doktrynie podkreśla się również, że przepis art. 75 § 2 pkt 1 k.k. przewiduje przesłanki ocenne, to zaś pozwala uznać, że sąd – w ramach uznania sędziowskiego - samodzielnie dokonuje ustaleń tak

w zakresie faktów, jak i ich oceny prawnej (art. 8 § 1 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.), przy ocenie tej może wykorzystać także materiał dowodowy zebrany w innej sprawie prowadzonej przeciwko skazanemu (tak trafnie SA w K. w postanowieniu

z dnia 8 sierpnia 1998 r., II AKz 300/99, KZS 1999, z. 6-7, poz. 39). Jakkolwiek odmienny pogląd również jest wyrażany w piśmiennictwie, a jego zwolennicy podkreślają, iż w razie procedowania sądu wyłącznie w oparciu o fakt, iż przeciwko skazanemu prowadzone jest inne postępowanie karne dochodzi do naruszenia zasady domniemania niewinności, to jednak pogląd ten nie jest dominujący

i Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę stanowiska tego nie podziela.

Skoro zatem o bezprawności działania pozwanego można byłoby mówić jedynie wówczas, gdyby kwestionowane przez powoda postanowienia były sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami orzecznictwem lub wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni czy oczywiście niewłaściwego stosowania prawa, to w sytuacji gdy orzeczenia sądów karnych w przedmiocie zarządzenia wykonania kary oparte zostały na właściwych przepisach prawa i zgodnie z ugruntowaną ich wykładnią tak w doktrynie, jak i orzecznictwie, wykluczone jest uznanie zgodnie z intencją skarżącego, by działanie pozwanego było niezgodne z prawem.

W tych okolicznościach zasadny staje się wniosek, iż powód nie wykazał podstawowej przesłanki odpowiedzialności pozwanego zgodnie z art. 417 k.c.,

a zatem bezprawności jego działania, to zaś uzasadniało uznanie jego powództwa za nieudowodnione. W tej także sytuacji analiza pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego jawi się jako zbędna.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do wyniku sprawy na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Wysokość należnych pozwanemu kosztów wyznacza wynagrodzenie jego pełnomocnika zgodnie z § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie opłat za czynności adwokackie (...).

MR-K